

ONKO SUOMALAISELLE SARJAKUVALLA HISTORIA?

Suomalaisen sarjakuvan ensyklopedia. Toimittaneet Heikki Jokinen & Kalervo Pulkkinen. Kemi: Kemin sarjakuvakeskus 1996. 180 s.

Sarjakuvaharrastus ja historiallinen näkökulma näyttävät liittyvän olennaisesti yhteen: kiinnostus ei ole kanavoitunut vain oman aikamme sarjakuvaan vaan – keskeisesti – myös menneeseen. Tässä suhteessa sarjakuvan harrastusta voisi verrata elokuvaan. Elokuvaentusiasmin nousu 1950-luvulla suuntasi kiinnostuksen paitsi siihen, mitä elokuvan pitäisi olla, myös menneisiin elokuviin. Elokuvan historiaa alettiin jäsentää kokonaan uudella tavalla. Auteur-teorian jälkimainingeissa jopa Hollywoodin studiotuotannon viidakosta nostettiin esiin yksilöitä, sellaisia tekijöitä kuin Howard Hawks, Alfred Hitchcock tai Nicholas Ray. Samaan tapaan sarjakuvaentusiasmi on ollut lähtökohdiltaan ”historioivaa”. Aiemmin massakulttuuriksi miellettyä tuotantoa on alettu hahmottaa esimerkiksi Winsor McCayn, George McManusin, Chester Gouldin, Carl Barksin, Milton Caniffin ja Alex Raymondin kaltaisten tekijöiden kautta.

1950-luvun elokuvaentusiasmissa historialliseen tarkasteluun liittyi myös tulevaisuudenkuva, näkemys siitä, mitä elokuvan tulisi olla. Saksalai-

nen historioitsija Reinhart Koselleck onkin todennut, että menneisyyden kokemukset ja tulevaisuuden odotukset liittyvät aina toisiinsa. Kun tulevaan liittyvät näkemykset muuttuvat, on myös historiaa jäsennettävä uudelleen, etsittävä sellaista kokemuspääomaa, joka tekisi tulevaisuuden mahdolliseksi. Ranskalaisessa elokuvaentusiasmissa tämä tarkoitti sitä, että menneisyydestä etsittiin sellaista perinnettä (ts. Marcel Carnén, Jean Renoir’n ja Jean Vigon edustama runollinen realismi), jonka nähtiin sopivan odotettuun tai toivottuun elokuvanäkemykseen.

Suomalaisessa sarjakuvaharrastuksessa on 80-luvun lopulta lähtien eletty merkittävän aktivoitumisen kautta. Kiinnostus on kuitenkin suuntautunut enemmän kansainväliseen kuin kotimaiseen sarjakuvaan. Tässä suhteessa Kemin sarjakuvakeskuksen vuonna 1996 julkaisema, Heikki Jokisen ja Kalervo Pulkkinen toimittama *Suomalaisen sarjakuvan ensyklopedia* edustaa merkittävää pääavausta kotimaisen sarjakuvan noteeraukselle. Menneeseen katsominen ei varmaankaan ole syntynyt tyhjästä – niin kuin ei koskaan. Kirjan takakannessa todetaankin kuvaavasti: *”Suomalaisen sarjakuvan ensyklopedia esittelee suomalaisen sarjakuvan tekijät vuosisadan alusta huomispäivään.”* Historian tarkastelua ja kartoitusta motivoi ”huomispäivä”, kotimaisen sarjakuvan tulevaisuus. Koselleckin ajatusta seuraten voisi todeta, että ensyklopedistien motiivina ei ole vain anti-kvaarisesti kartoittaa suomalaisen sarjakuvan historiaa vaan osoittaa, että myös Suomella on sarjakuvallinen traditio, striippien ja albumien muotoon

pakattu kansallinen muisti, joka tekee kotimaisen sarjakuvakulttuurin nousun mahdolliseksi – tai suorastaan välttämättömäksi. Tämä tulevaisuusorientaatio on aistiitavissa Kalervo Pulkkinen kirjoittamassa 1990-lukua käsittelevässä osiossa: *”Sarjakuvan satavuotisjuhliin 1996 suunniteltiin niin monenlaisia toimintaa ja tapahtumaa, että sarjakuva näkyy ja muistetaan ainakin vuosituhannen loppuun.”* (s. 147)

Tämä ei tarkoita, että suhtautuisin kriittisesti *Suomalaisen sarjakuvan ensyklopediaan*. Menneen ja tulevan yhteenpunoutuminen on selviö, ja se liittyy kaikkiin historiallisiin esityksiin. Epäilemättä ensyklopedian valmistaminen on kirjan tekijöille ollut historiallinen tutkimusmatka, jossa kotimaisen sarjakuvan vaiheet ovat jäsentyneet kokonaan uudella tavalla. Kirjan esipuheessa Jokinen ja Pulkkinen toteavatkin, että ”lajien, tyylien ja julkaisupaikkojen määrä” oli heille yllätys. Teos osoittaa myös, ettei Suomi ollut sarjakuvantamalla vain kansainvälisten ilmiöiden kopioija vaan monet piirteet on löydetty ikään kuin luonnostaan, oman kehityksen tuloksena. Esimerkiksi sarjakuvan juuret Suomessa ovat kansainväliseen tapaan pilalehdistössä. Ensimmäinen suomalainen sarjakuvakirja, Ilmari Vainion *Professori Itikaisen tutkimusretki* syntyi niin ikään varhain, vuonna 1911. Kotimaisia sanomalehdistrippejä ilmestyi jo 30-luvulla ja samaan aikaan myös kotimainen syndikaatti, Tekijätoimisto, organisoitui. Myös suomalaisen sarjakuvalehden juuret ulottuvat kauas, sillä *Piirtopalat*-lehti alkoi ilmestyä jo vuonna 1945.

Kaiken kaikkiaan *Suoma-*

laisen sarjakuvan ensyklopedia merkitsee kotimaisen sarjakuvan tutkimukselle samaa kuin Kari Uusitalon *Suomalaisen elokuvan vuosikymmenet* (1965) merkitsi kotimaisen elokuvan harrastukselle. Se on alan ensimmäinen kartoitus ja tarjoaa siten lähtökohdan menneisyyden uudelleentulkinnalle. Valitettavasti *Suomalaisen sarjakuvan ensyklopedia* on historian esityksenä kovin suppea. 180-sivuisen teoksen hakusanat ovat erittäin lyhyitä, melkein minimalistisia. Tämä on tietysti ymmärrettävää, koska käytettävissä ei ole ollut sellaista tutkimusta, jota olisi suoraan voinut hyödyntää. Toivoa kuitenkin sopii, että ensyklopedia käynnistäisi suomalaisen sarjakuvan vilkkaan tutkimuksen, jonka tuloksena muutaman vuoden kuluttua voitaisiin julkaista analyyttisempi ja sisällökkäämpi suomalaisen sarjakuvan historia.

Hannu Salmi